

RUBENSHUIS

28 AUGUSTUS 2024
ALGEMEEN PERSDOSSIER

RUBENSHUIS

Rubens

Rubens (1577–1640) en Antwerpen in één adem noemen: het klopt. Een van de grootste kunstschilders woonde en werkte een groot deel van zijn leven in de Scheldestad. In zijn Italiaans paleis op de Wapper, dat hij zelf ontwierp, was Rubens veel meer dan een kunstenaar. Ondernemer, familieman, architect, vriend, verzamelaar: hier leefde hij graag en gulzig. Op zijn domein nodigde hij adel, vorst en hechte vrienden uit in zijn atelier en woning. Hij omringde zich met een loyale entourage. Van tuinman en bloemist tot keukenmeid en huisknecht. Zijn echtgenotes en zijn kinderen gaven hem het nodige levensvuur. In het atelier deelde hij zijn kennis met een nieuwe generatie kunstenaars met een neus voor ondernemen. Hij schilderde niet alleen zelf al zijn bekendste werken, hij liet verschillende ontwerpen ook dupliceren voor verkoop in binnen- en buitenland en zette leerjongens aan het werk. Het Rubenshuis was een bedrijvig en professioneel broeinest.

Rubenshuis

Het Rubenshuis is het universum van een van 's werelds grootste kunstenaars: Peter Paul Rubens. Van hieruit maakte Rubens carrière tot bij het Koninklijk hof van Parijs, Londen en Madrid. Van hieruit schreef hij brieven met een netwerk over heel Europa. Van hieruit realiseerde hij zijn bedrijf en zijn fenomenale kunstproductie: veel, virtuoos en vernieuwend.

Toen Rubens en Isabella Brant in 1610 het 16de-eeuwse huis met bijhorende grond kochten, kroop hij meteen achter de tekentafel. Hij mengde de oud-Vlaamse stijl met een dikke streep Italiaanse renaissance, waarmee hij indruk maakte. De portiek en het tuinpaviljoen, toen totaal vernieuwend, zijn vandaag nog even verbazingwekkend. Het ene bouwwerk biedt een blik op het andere via een bijzondere zichtas. Een verrassend perspectief dat destijds al elke architectuurliefhebber in onze streken met verstomming sloeg. Wat hij neerzette was ongezien in onze streken. Zo zorgde Rubens ervoor dat zijn stadspaleis tot op vandaag een van de bekendste en architecturaal waardevolste kunstenaarswoningen ter wereld is. Het is wereldwijd de enige plek waar nog een uniek stukje architectuur van Rubens bewaard is.

Na de dood van Rubens in 1640 krijgt zijn woning verschillende eigenaars. Vooral in de tweede helft van de 18de eeuw leidt dat tot een aantal ingrijpende verbouwingen. Gelukkig groeit enkele decennia later het besef dat het woonhuis van de beroemdste kunstenaar van Antwerpen meer aandacht verdient. Na heel wat pogingen verwerft de stad het pand in 1937 en verbouwt ze het tot een museum. De deuren gaan voor het eerst open in 1946.

RUBENSHUIS

Het masterplan: verbouwen in fases

Sinds 2016 en nog tot 2030 ondergaat het Rubenshuis een ingrijpende gedaanteverwisseling. De verbouwingen zijn nodig om het Rubenshuis – met het grootste respect – de 21ste eeuw binnen te loodsen. De verbouwing en heropening verlopen in fases. Het vernieuwde concept zet in op een betere toegankelijkheid, meer ruimte, extra voorzieningen en maximaal comfort voor zowel bezoekers als collectie.

Fase 1: 2016 – 2024

Nieuwe toegang

De nieuwe toegang tot het Rubenshuis is een ontwerp van de internationaal befaamde Robbrecht en Daem architecten. Het gebouw is vanzelfsprekend Rubens. De speelse kolommen doen denken aan een krachtig gespierd lichaam. Tegelijk is het een knipoog naar Rubens' voorliefde voor de Italiaanse architectuur. De vele ronde vormen zorgen voor een verrassend neveneffect: zowel overdag als 's nachts spelen licht en donker een intrigerend spel. De twee reusachtige boekenkasten in het ontwerp verwijzen naar de plek waar Rubens zijn eigen boeken bewaarde en waar nu de kunsthistorische bibliotheek van het Rubenshuis is.

Binnenin zijn de enorme diagonale wenteltrappen een symbolisch opstapje naar de beweging en dynamiek in de kunstenaar zijn werk. Ze trekken meteen de aandacht en laten de bezoeker letterlijk en figuurlijk opkijken. Het hedendaagse gebouw is nadrukkelijk aanwezig en toch discreet door de zijdelingse ligging ten opzichte van de kunstenaarswoning. Een doordachte aanpak, want zo blijft niet enkel het zicht op de portiek en de tuin, maar ook hun verbindende functie bewaard.

De gedetailleerde architecturale visie van Robbrecht en Daem architecten is op aanvraag te verkrijgen.

Ontwerp en uitvoering:

- Opdrachtgever: stad Antwerpen voor Rubenshuis
- Bouwheer: AG Vespa
- Ontwerpteam Robbrecht en Daem architecten
- Ingenieur stabiliteit: Bureau d'étude Greisch
- Ingenieur technieken: hp engineers
- Ingenieur akoestiek & bouwfysica: Daidalos peutz
- Erfgoed architect: Callebaut architecten
- Aannemer: BAM Interbuild
- Veiligheidscoördinator: EVEKA bv
- Advies: Onroerend Erfgoed Vlaanderen, Vlaams bouwmeester & stadsbouwmeester
- Subsidiënten: stad Antwerpen & Toerisme Vlaanderen

Scenografie en inrichting:

- Scenografie Rubens Experience en Werkplaats: Wondering
- Uitvoering Rubens Experience: Create en Bruns

RUBENSHUIS

Hopland in cijfers:

- 2.600 m² oppervlakte
- 4.000 m³ uitgegraven grond
- 8 verdiepingen (2 ondergronds en 6 bovengronds)
- 28 meter diep zijn de funderingen
- 10 meter diep is de kelder
- 1.400 m³ stortbeton; ca 9m³ per betonmixer
- 350 ton wapeningsstaal, waarvan 200 ton gevlochten op de werf en 150 ton in prefab betonelementen
- 20 geothermische boringen op een diepte van 150m
- 456 zuiltjes met een diameter van 18 cm en een hoogte van 420 cm op het gelijkvloers en 340 cm op de verdiepen
- 800 m² glas
- 48 zonnepanelen
- 700 liter verf voor de schilderwerken

Realisatie: 491 werkdagen

Kostprijs: 16.147.440 euro

De tuin

Vandaag evoceert de nieuwe tuin Rubens' unieke Italiaans geïnspireerd bijdrage aan de tuinkunst van de lage landen. In de tuin is de blik nu naar binnen gericht om de illusie van een eiland in de tijd te versterken. Dankzij het ontwerp van Ars Horti is de omgeving meer dan ooit buitengesloten.

Centraal in het plan van Studiebureau Ars Horti is het gebruik van de historische maatvoering op basis van de Antwerpse voet, het herstel van centrale en radiale zichtassen en perspectivische dieptewerking en de op de bestaande historische architectuur geproportioneerde loofgang met arcades. Het resultaat is een tuin die bestaat uit twee grote parterres verdeeld in vier kleinere rechthoeken. In de centrale as van de parterres staan een imposante marmeren vaas en een arduinen fontein. Tussen de bloemperken zijn de paden bedekt met geelkleurig Hansegrand, een doorlaatbaar materiaal dat op vlak van kleur aansluit bij de architectuur van Rubens' atelier.

Bijna 450 taxushagen omzoomen de parterres waarin 17.427 planten afwisselend bloeien. Ze zijn door Ars Horti samen met het museumteam zorgvuldig gekozen op basis van het historisch onderzoek en het kleuradvies van Dries Van Noten. Een 40-tal citrusbomen in ambachtelijk vervaardigde houten vaten, kuipen, fusten en geglazuurde terracotta potten staan verspreid in de tuin en op de binnenkoer, zoals zichtbaar is op het schilderij De wandeling in de tuin van Rubens.

RUBENSHUIS

Ontwerp en uitvoering:

- Opdrachtgever: stad Antwerpen voor Rubenshuis
- Bouwheer: AG Vespa
- Ontwerpteam: Ars Horti
- Aannemer: Estate & Landscape Management
- Aanplanting parterres & onderhoud: groendienst stad Antwerpen

De tuin in cijfers:

- 17.427 nieuwe planten in totaal
- 39 bomen
- 5.441 vaste planten
- 631 klimplanten
- 10.452 bloembollen en stinzenplanten
- 346 heesters
- 438 haagplanten
- 30 orangerieplanten
- 50 waterplanten

Een volledige plantenlijst is op aanvraag te verkrijgen.

Realisatie: 337 werkdagen

Kostprijs: 2.582.584 euro

Fase 2: 2022 – ca. 2030

De kunstenaarswoning

De kunstenaarswoning is zeker tot en met 2030 gesloten voor een grondige restauratie. Aanpassingen zijn noodzakelijk om bezoekers ook in de toekomst op een aangename manier te ontvangen. Een modern klimaatsysteem creëert de best mogelijke omstandigheden voor de collectie. Duurzame faciliteiten en energiezuinige technieken maken het historische gebouw tot wat Rubens er al in zag: de ideale locatie voor expo's en internationale ontmoetingen.

Het Kolveniershof

Het Kolveniershof, het gebouw achter het Rubenshuis, wordt geïntegreerd in de werking van het Rubenshuis, en samen met de kunstenaarswoning gerestaureerd. In de 17de eeuw was dit de uitvalsbasis van de Antwerpse schuttersgilde. De lokale kolveniers verzamelden er om hun schietkunsten te oefenen en zich te ontspannen. Later gaf het onderdak aan de bibliotheek van het Rubenianum. Die verhuisde intussen naar Hopland en dus krijgt het Kolveniershof een nieuwe invulling. Vanaf 2030 kun je hier onder meer terecht voor workshops, lezingen en andere events.

Voor fase 1 is de totale kostprijs 18.730.024 euro. De stad Antwerpen investeert 14.580.024 euro.

Toerisme Vlaanderen betaalt 4 miljoen euro en Onroerend Erfgoed 150.000 euro.

Voor fase 2 is de kostprijs geraamd op 32,5 miljoen euro.

RUBENSHUIS

De collectie

Het Rubenshuis heeft een kunst- en bibliotheekcollectie.

Kunstcollectie

De kunstcollectie omvat schilderijen van Rubens zelf en van zijn tijdgenoten. Publiekslievelingen zijn Rubens' beroemde Zelfportret, De kunstkamer van Cornelis van der Geest van Willem van Haecht, het Zelfportret van de jonge Anthony van Dyck, Adam en Eva, De Annunciatie en de Slag van Ivry van Rubens en Neptunus en Amphitrite van Jacques Jordaens. De collectie telt ook andere kunstvoorwerpen naar ontwerpen van Rubens of naar zijn smaak, zoals beeldhouwwerken, wandtapijten of zilverwerk en gebruiksvoorwerpen waaronder meubilair, servies en linnengoed.

Enkele objecten zijn te zien in Rubens Experience, waaronder Rubens' beroemde Zelfportret. Een ander deel van de collectie reist de wereld rond, terwijl de kunstenaarswoning in restauratie is. Zo is Mozes en Sefhora van Jacques Jordaens tijdelijk te zien in The Walters Art Museum in Baltimore. Een antiek beeldje van de Griekse Hesperus uit Rubens' privéverzameling vindt tijdelijk een nieuwe plek in het Rijksmuseum voor Oudheden in Leiden. En de Antwerpse pronkkamer van Willem van Haecht schittert in het Prado in Madrid. Dichter bij huis zijn kunstwerken uit het Rubenshuis te zien in het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen, het Museum voor Schone Kunsten in Gent, Museum Plantin-Moretus, het MAS, het Snijders&Rockoxhuis, DIVA en Het Steen. Dat de werken tijdelijk een nieuw onderkomen vinden in relevante musea past volledig binnen de filosofie van de kunstzinnige wereldburger die thuiskwam in Antwerpen. De andere kunstwerken worden bewaard in depot.

Bibliotheekcollectie

De bibliotheekcollectie is een kleurrijke verzameling van publicaties, documentatie, digitale bronnen en kunsthistorische archieven. Over, door of gelinkt aan Rubens en tijdgenoten. Monografieën, expo-, kunsthandel- en veilingcatalogi, dossiers vol foto's, knipsels en notities, artikelen en tijdschriften: noem het en het is er. Gerangschikt op thema en bewaard volgens de klimatologische regels van de kunst. Oudere en fragiele boeken kregen een plekje in depots. Uniek zijn de vele onderzoeksarchieven, boordevol notities van toonaangevende kunsthistorici. Elk jaar breidt de collectie uit door nieuwe aankopen en schenkingen van auteurs, musea en particulieren. De nieuwe wetenschappelijke bibliotheek op de tweede verdieping van Hopland 13 is vrij toegankelijk voor elke bezoeker.

RUBENSHUIS

Bezoek & aanbod

De podcast

Beleef de tuin van Rubens nóg intenser met de boeiende podcast. Breng je eigen hoofdtelefoon mee en luister naar de verhalen over de tuin en zijn geschiedenis. Drie kwartier luisterplezier!

De podcast is een productie van audiocollectief Schick i.s.m. Hurae in opdracht van het Rubenshuis.

- Gratis
- Te beluisteren in NL, ENG, FR, DU in de tuin van het Rubenshuis en via de website.

Hofgidsje

Voor Rubens was zijn tuin een privétuin. Het was geen botanische of wetenschappelijke tuin. De bezoeker vindt er geen naamkaartjes. Het Hofgidsje leid je door de tuin. In dit boekje staan de belangrijkste verhalen over de tuin en een kleine selectie van planten.

- Prijs: 4,00 euro
- Verkrijgbaar in NL, ENG, FR, DU in de shop van het Rubenshuis.

Publicatie Rubens' tuin. Een meesterwerk in bloei

In dit boek vind je het resultaat van het onderzoek naar aanleiding van de restauratie van de tuin. Het biedt een blik op ongekend historisch materiaal uit archieven en bibliotheken en een overzicht van de belangrijkste bloemen en planten met hun verhaal. Prachtige bloemstillevens en details van werken van Rubens en zijn tijdgenoten accentueren de schoonheid van een meesterwerk in bloei.

- Prijs: 24,5 euro
- Verkrijgbaar in NL en ENG in de shop van het Rubenshuis en de betere boekhandel. Uitgegeven door Hannibal Books.

Scholen

Elke dinsdag- en donderdagvoormiddag zwaaien onze deuren open voor klasgroepen uit het secundair onderwijs. Rubens deelde gul zijn kennis met zijn medewerkers en assistenten. Hij was een trendsetter, een influencer en een veel gevraagd leermeester. Zijn atelier is altijd een plek geweest om te leren en te groeien. Vandaag is dat niet anders. Het Rubenshuis werkte samen met het Antwerpse Onze-Lieve-Vrouwecollege een vernieuwend aanbod uit voor kinderen van het secundair onderwijs.

- Prijs: 95 euro per gids + 5 euro administratiekosten. De toegang is gratis voor leerlingen en leerkracht. Reservatie via de website van het Rubenshuis.
- Rondleiding in NL.

RUBENSHUIS

Groepen

Rubens beleven met vrienden, collega's of familie is een onvergetelijke ervaring. Volg onze gidsen langs Rubens Experience, de sfeervolle tuin, de indrukwekkende architectuur en de bibliotheek en laat je meeslepen door boeiende verhalen en de leukste wist-je-datjes. Groepen kunnen kiezen uit vier verschillende rondleidingen: het totaalportret, de groene schat, wurmen door boeken, steen voor steen.

- Prijs: 95 euro per gids + 25 euro administratiekosten exclusief de toegang tot het Rubenshuis.
- Rondleidingen in NL, ENG, FR, DU.

Evenementen

Het Rubenshuis programmeert een gevarieerd en verrassend aanbod van concerten, performances, rondleidingen, lezingen, workshops, ... Over, gelinkt aan of geïnspireerd op Rubens. Meer info op rubenshuis.be/kalender

Rubens-residenten

Rubens hield van jong talent. Het Rubenshuis ook en nodigt jonge artiesten uit om te experimenteren met Rubens' ideeën op een bijzondere locatie. Deze Rubens-residenten laten zich niet afschrikken door het grandioze oeuvre van de Antwerpse kunstenaar. Integendeel, ze zoeken de grenzen op van Rubens' veelzijdigheid en creativiteit. Ze werken ter plekke om te experimenteren, te inspireren en te creëren.

Huidige Rubens-residenten zijn theatermaker Pleun van Engelen en muzikanten Hantrax & Theo Carpentier.

Werkplaats

Heruitvinden kon Rubens als geen ander. Maar wat als hij zelf heruitgevonden wordt? In de werkzaal op de eerste verdieping van Hopland 13 schrijft iedereen mee aan het verhaal van Rubens. Het Rubenshuis nodigt bezoekers en kunstenaars uit om te zoeken naar de grenzen van Rubens' veelzijdigheid en creativiteit. Het is een plek om te experimenteren, te inspireren en te creëren. Rubens-residenten werken er op uitnodiging van het museum, scholen inspireren er hun leerlingen en bezoekers die aan de werktafel snuisteren in de publicaties over Rubens worden zo uitgenodigd om de bibliotheek op de tweede verdieping te gaan ontdekken.

Shop

Verleng je museumervaring met een bezoek aan de shop en neem een stukje Rubens mee naar huis. In de shop vind je een kwaliteitsvol aanbod merchandising waarbij de eigen kunstwerken, de tuin en lust for life van Rubens de hoofdrol spelen.

RUBENSHUIS

Onderzoek

Corpus Rubenianum

Het Corpus Rubenianum Ludwig Burchard is een compleet overzicht van het oeuvre van Rubens. De indrukwekkende catalogus – gebaseerd op het levenslange werk van initiatiefnemer Ludwig Burchard – telt meer dan 40 boeken waarin werkelijk álles van en over Rubens' werk te lezen is. Dit ambitieuze project brengt ruim 2.500 composities en 10.000 kunstwerken in kaart. Aan de basis van dit werk ligt de kunstwerkdokumentatie van Rubensspecialist Ludwig Burchard (1886-1960), die in de jaren 1960 geschonken werd aan de stad Antwerpen. De vzw Centrum Rubenianum nam de uitvoering van dit titanenwerk op zich. Het eerste deel verscheen in 1968 en er wordt de komende jaren gewerkt aan de laatste boeken. Elk werk – hoe klein of groot ook – dat onder het toezicht van Rubens tot stand kwam, krijgt tekst en uitleg in het Corpus Rubenianum Ludwig Burchard: van tekeningen, schetsen en schilderijen tot grafiek en wandtapijten. Ook kwalitatieve kopieën náár Rubens, uitgevoerd door zijn leerlingen, medewerkers of navolgers, worden opgenomen. Elk deel behandelt een ander thema, waarvoor telkens een gepassioneerde onderzoeker werd gezocht om het boek te schrijven te verrijken met zijn of haar wetenschappelijke kennis.

Intussen werken we aan de online ontsluiting van dit oeuvrewerk. Elk kunstwerk wordt digitaal geregistreerd, aangevuld met nieuw onderzoek en voorzien van de best mogelijke afbeelding. In 2027 plannen we het volledige oeuvre online te kunnen tonen. Boekendelen ouder dan 15 jaar zijn als pdf-bestand full-text doorzoekbaar op www.rubenshuis.be. Je doorbladert de gedigitaliseerde volumes alsof je ze echt in handen hebt.

Gastonderzoekers

Onderzoek naar Rubens en zijn tijdgenoten blijft belangrijk. Het Rubenshuis ondersteunt daarom gastonderzoekers, zoals doctoraatsstudenten, postdoctorale onderzoekers en senior kunsthistorici, in het kader van hun lopende projecten. Met vrije toegang tot de volledige onderzoekscollectie, de studiolo en de mogelijkheid om symposia bij te wonen en te organiseren.

RUBENSHUIS

Fondsenwerving & partnerships & mecenaat

Rubens hechtte veel waarde aan een uitgebreid netwerk. We laten dit principe doorklinken in onze werking. Het Rubenshuis onderhoudt partnerships met organisaties en bedrijven, die dezelfde duurzame waarden voor ogen hebben.

Partnerships met de overheid

Het Rubenshuis is een onderdeel van de stad Antwerpen en kan rekenen op de financiële steun van de Vlaamse overheid en Toerisme Vlaanderen.

Partnerships met bedrijven

Het Rubenshuis is een culturele ondernemer en zoekt actief naar samenwerkingen met bedrijven. Het Rubenshuis heeft een langdurige samenwerking met Boortmalt, wereldleider op het gebied van mouterij, en geniet de steun van mediapartners Gazet van Antwerpen, VRT, De Standaard en Eden Magazine.

Mecenaat

Zonder schenkingen en langdurige bruiklenen zou de collectie van het Rubenshuis nooit zijn uitgegroeid tot de verzameling die ze vandaag is. Het Rubenshuis heeft een lange traditie van en een intensief netwerk met schenkers en verzamelaars en kan blijven rekenen op de belangrijke steun van mecenasen.

Vrienden

Rubens omringde zich graag met een hele entourage. De Vrienden van het Rubenshuis, opgericht in 1947, ondersteunen het museum met financiële bijdragen, kennis en daadkracht. Deze bevriende filantropen spreken hun netwerk aan en dragen zo bij tot de studie en de bekendmaking van het leven en werk van Peter Paul Rubens en zijn tijdperk, de verrijking en de verfraaiing van het Rubenshuis, de collectie en diverse (internationale) projecten.